

Залучення громадськості до захисту прав людини також є важливим елементом цього процесу. Захист прав людини під час війни потребує ефективної дії з боку уряду, правоохоронних органів та громадськості, а також підтримки від уповноваженого з прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.141.
2. Права людини: філософські, теоретико-юридичні та політологічні виміри: збірка статей учасників II Міжнародного круглого столу (м. Львів, 24–26 листопада 2017 року). – Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2018. – 258 с.
3. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” від 23.12.1997 № 776/97-ВР.
4. Юридичне забезпечення прав людини в Україні: навч. посіб. / О.В.Шмоткін, В.Б.Барчук. – НА СБ України, 2010. – 194 с.
5. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період: матеріали наукового семінару (23 червня 2022 р.) / упор. Д.Є. Забзалюк, М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 253 с.

*Франчук Юлія Олександрівна,
слухач 2 курсу магістратури
Навчально-наукового інституту №
1 Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Осауленко Андрій Олександрович,
доцент кафедри конституційного
права та прав
людини Національної академії
внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор*

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах сучасного світу, де воєнні конфлікти та гострі кризи стають складнішими та тривожнішими, тема захисту прав дітей набуває вельми актуального та нестримного значення. Діти, що опиняються в умовах військових дій, стають особливо вразливими, стикаючись із загрозами для свого фізичного та психологічного благополуччя, а також втратою освітніх можливостей. Забезпечення ефективного захисту прав дітей в умовах воєнного стану – це не лише моральний обов'язок суспільства перед найвразливішими його членами, але й стратегічне завдання для забезпечення майбутнього стабільного та гуманітарного суспільства. У цьому контексті,

вивчення та обговорення проблем захисту прав дітей в умовах військових конфліктів стає важливою дискусійною темою, що вимагає не лише ретельного аналізу, але й розробки та впровадження практичних рішень для надання дітям найбільш ефективного захисту та можливості належного розвитку.

Теоретико-правові спеціально-правові дослідження проблеми захисту прав дитини у різні роки здійснили такі українські науковці, як І. Бандурка, С. Коталейчук, Н. Крестовська, С. Несинова, Н. Оніщенко, Н. Опольська, Н. Ортинська та ін. В свою чергу проблеми соціальної підтримки та правового захисту дітей досліджували такі науковці як: О. Мордань, О. Пономаренко, Н. Савельєва, Р. Чубук, С. Чернета, Ю. Щербяк, Д. Чижов та ін.

Які ж права дітей порушуються та чому на даний час зросла ще більша потреба у їх захисті? Відповідь очевидна.

Реальний захист прав дитини для багатьох держав є досить складним у мирний час, але ще складнішим стає у період збройного протистояння [1, с. 309]. Звернемось до статистики: воєнні дії на сході України стали причиною кризи для понад 5 млн. людей, зокрема й 1,7 млн дітей. За інформацією Дж. Барберіс, представника Дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) (ЮНІСЕФ) в Україні, станом на червень 2015 року в результаті воєнних дій на сході України принаймні 68 дітей було вбито і 180 дітей поранені, починаючи з березня 2014 року [2]. А внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації (далі – рф) в Україні постраждало більше ніж 1659 дітей. Станом на ранок 29 листопада 2023 року за офіційною інформацією ювенальних прокурорів 511 дітей загинули та понад 1148 отримали поранення різного ступеня тяжкості [3]. Діти не тільки гинуть і зазнають поранень, а й вимушено залишають свої будинки, пропускають навчання та позбавляються переваг безпечного та спокійного життя. Таким чином дії рф порушують права дітей на життя та безпеку, гарантовані Конвенцією ООН про права дитини.

Що ж таке права дитини? Як влучно зазначає Н. Оніщенко, права дитини – це певні можливості дитини щодо її гармонійного розвитку і росту в певних соціальних, економічних і духовних умовах, що відповідають певним координатам часу і простору [4, с. 27]. То які ж права порушуються?

Найбільшою цінністю й основою для всіх інших прав є право дитини на життя. В умовах повномасштабного вторгнення до України порушується право дитини на охорону здоров'я, адже багато дітей поранено. Об'єктами обстрілів збройних сил рф стають заклади охорони здоров'я, автомобілі швидкої та гуманітарної допомоги [5, с. 99]. В Україні основним законом, що регулює ситуацію з дітьми в умовах збройних конфліктів є Закон України «Про охорону дитинства» [6].

Ще одним жахливим і жорстоким порушенням прав дітей є звалтування й інші форми насильства щодо них. Згідно зі ст. 10 вищевказаного Закону, держава здійснює захист дітей від усіх форм домашнього насильства та інших

проявів жорстокого поводження з дитиною, експлуатації, включаючи сексуальне насильство, зокрема з боку батьків або осіб, які їх замінюють.

В умовах війни порушується і право дитини на освіту, що має важливе значення для її особистісного розвитку. У зоні проведення активних бойових дій не мають змоги функціонувати дошкільні, загальноосвітні та позашкільні навчальні заклади, які часто стають об'єктами бомбардувань військ РФ.

Росія вдається і до примусової депортації українських дітей-сиріт з окупованих територій на свою територію. Це вкотре засвідчує порушення прав дитини: права на свободу, фізичну та психологічну безпеку, нормальне існування та розвиток, на сімейне виховання, житло, на достатній життєвий рівень, на громадянство, вільне переміщення тощо. Багатьох дітей досі не вдалося вивезти з територій, що опинилися в районах активних бойових дій та в тимчасово окупованих областях [5, с. 100]. Ці діти стикаються з серією обмежень у щоденному житті, особливо щодо нормального фізичного та особистісного розвитку. Психологічні травми, які переживають багато з них, невідворотні та важко перетворюються на важкі виклики для їхнього душевного здоров'я та емоційного благополуччя.

Отже, захист прав дитини під час війни, включає в себе захист прав:

- На життя (безпечне життя);
- Бути з сім'єю та громадою;
- На здоров'я;
- На особистий розвиток;
- На піклування та захист;
- На захист від усіх форм фізичного та психологічного насильства;
- Захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або тих що принижують гідність видів поводження чи покарань.

Вважаємо за потрібне додати, що основними міжнародно-правовими актами, що закладають в собі основу для захисту дітей у ситуаціях збройного конфлікту є:

- Конвенція ООН про права дитини;
- Женевські конвенції;
- Додаткові протоколи до Женевських конвенцій;
- Конвенція № 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці;
- Римський статут Міжнародного кримінального суду та низка Резолюцій Ради Безпеки ООН, прийнятих між 1999 і 2009 роками [7].

Очевидно, що воєнний стан та активні бойові дії в Україні визначають нові реалії сьогодення, і встановлений чинним законодавством загальний порядок захисту прав дітей, який діяв у мирний час, у більшості випадків просто перестав працювати. Ефективне впровадження стандартів, передбачених цими нормативно-правовими актами, досі є значною проблемою в багатьох частинах світу, і, зокрема, в Україні. В умовах воєнного стану виникло гостре питання про реальну можливість захисту прав дітей, які

стали жертвами російської агресії. Отже, слід зробити висновок, що тема захисту дітей в умовах воєнного стану в Україні є вкрай актуальною через ряд обставин.

– Гуманітарна криза: бойові дії на території України призвели до гострої гуманітарної кризи, де тисячі дітей опинилися серед постраждалих.

– Порушення прав дітей: війна призводить до масових порушень прав дітей, включаючи загрози для їхнього життя, заборони на освіту, фізичні травми та психосоціальні стреси.

– Потреба в реабілітації: діти, які пережили воєнний конфлікт, потребують ефективної медичної допомоги, психологічної реабілітації та підтримки для відновлення нормального життя.

– Екстремальні умови для навчання: руйнація інфраструктури та переривання навчання створюють труднощі для доступу дітей до якісної освіти.

– Потреба у міжнародній допомозі: Україна потребує міжнародної співпраці та підтримки для реалізації ефективних заходів з захисту та реабілітації дітей в умовах воєнного конфлікту.

Отже, забезпечення захисту та реабілітації дітей в умовах воєнного стану стає важливим завданням для українського суспільства, влади та міжнародних партнерів і вимагає комплексного підходу для забезпечення безпеки, благополуччя та нормального розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Ромащенко К. Ю., Павлова С. Л., Карпова І. Г. Деякі аспекти соціальної та правової підтримки дітей в умовах війни в Україні. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади*: матер. IV всеукр. наук.-практ. конф. (м. Суми, 09 черв. 2022 р.). Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. 309–312.
2. The War on Children: Time to End Violations Against Children in Armed Conflict 12.04.2022. URL:<https://www.savethechildren.net/sites/default/files/waronchildren/pdf/waronchildren> (дата звернення: 29.11.2023).
3. Офіс генерального прокурора. Ювенальні прокурори: 511 дітей загинули в Україні внаслідок збройної агресії рф. URL:<https://www.gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-511-ditei-zaginuli-v-ukrayini-vnaslidok-zbroinoyi-agresiyi-rf> (дата звернення: 29.11.2023).
4. Оніщенко Н. М., Богініч О. Л., Львова О. Л., Сунегін С. О. Права і свободи дитини: забезпечення та захист у контексті сучасних викликів. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2020. № 4. С. 22–33.
6. Ярмол Л., Карпюк А. Порушення прав дитини в умовах війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2022. № 4 (36). С. 96–105.
7. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 29.11.2023).

8. Алла Олійник. Сучасні виклики та актуальні проблеми захисту прав та інтересів дітей у цивільних справах в умовах воєнного стану. Презентація. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Zahist_ditei_voen_stan.pdf (дата звернення: 29.11.2023).

*Хоменко Софія Сергіївна,
студентка 2 курсу, група 201 ННІ
№1, Національна академія
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Чижов Денис Анатолійович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національна
академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЗВИТОК РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ У ХХ СТОЛІТТІ: ІСТОРІОГРАФІЧНІ ВИТОКИ

Протягом історії людство створювало та вдосконалювало інституції для захисту та гарантування основоположних прав людини. Цей процес знайшов своє відображення в актах та законодавчих документах, які відображають еволюцію та розвиток правової бази у глобальному контексті. Важливим аспектом є розгляд історичних етапів становлення прав людини та їх конкретизації в міжнародних і національних нормативно-правових актах. Від стародавніх цивілізацій до сучасних демократичних держав.

Людство пройшло тернистий шлях до утвердження прав і свобод людини, обмежуючи всевладдя держави і поширюючи принцип рівності на ширше коло осіб і відносин між особами на ширше коло індивідуальних і міжособистісних відносин. Боротьба за права людини, за нові свободи і за нові ступені свободи часто є боротьбою за утвердження прав і свобод людини. Історія прав людини відображає постійний пошук найкращого способу захисту та гарантування непорушних прав і свобод людини.

Український юрист Теліпко В.Е казав, що: «Формування уявлень і понять про права людини почалося з найдавніших часів людської історії, з витоків людської цивілізації. Першим і, безумовно, найважливішим письмовим свідченням цього тривалого процесу є Біблія, у якій стверджувалося найголовніша істина — людина — найцінніше з-поміж усього створеного Богом... Біблія є, безперечно, одним із визначних джерел, з яких поступово розвинулися існуючі нині уявлення про права людини» [1, с. 366].

При цьому слід зазначити, що положення Загальної декларації прав людини (прийнятої в середині ХХ століття) за своїм змістом ідентичні з Біблією. Пізніше, у VI-V ст. до н.е., до ідеї рівності всіх людей звернули увагу давньогрецькі філософи - софісти (Лікофрон, Антифонт, Алкідам). За словами